سەرتەشیو
پەپولەکان
لەعێراق

NATURE IRAQ طبیعة العراق سروشتی عێراق

BirdLife INTERNATIONAL

Centre for Middle Eastern Plants
PART OF THE ROYAL BOTANIC GARDEN EDINBURGH

DARWIN INITIATIVE

سەرتەشی

سەرتەشی (پوشکەبەفنگە) یان زەنجەرە یەکێکن لە گەورەترین و بەناوبانگترین جۆری مێرووەکان.

پێگەشتووەکانیان گەورەترین چاویان هەیە لە نێو هەموو مێرووەکاندا و دوو باڵی گەورەیان هەیە, لە جیهاندا نزیکەی ٦٠٠٠ جۆری جیاواز لەم مێرووە هەیە.

شەرتەشی لە خێزانی زیندەوەری ناسراو بە "ئۆدۆناتا"یە کە مانای "شەویلگە و ددان" دێت. لە ڕاستیشدا ددانیان نیە بەڵام شەویلگەیان زۆر بەهێزە کە بۆ بڕینی خۆراکەکانیان بەکاری دەهێنن

1 هێلکە

هێلکەکان لە دوای ٦-٨ هەفتە دەتروکێن کە بەندە لەسەر پلەی گەرمی، بە زۆری لەنێو ئاودا دەژین

2 کرمۆکە

کرموکەکان وەك ئامێرێکی خۆراك خواردن وان و ١٥ هێندەی خۆیان گەورە دەبن لە کۆتایشدا چینی دەرەوەیان دروست دەکەن و پێدەگەن

3 سەرتەشیەکی پێگەشتوو

مێینەی سەرتەشیەکان لە توانایاندا هەیە بە سەدان هێلکە دابنێن لە تەمەنی پێگەشتنیاندا, هێڵکەکانیش لەسەر بەشەکانی ڕووەك یان لە نێو ئاودا گەشە دەکەن

تەمەنیان سێ قۆناغە، هێلکەو کرمۆکەو پێگەشتن

شکێنەری ژمارە پێوانەییەکان

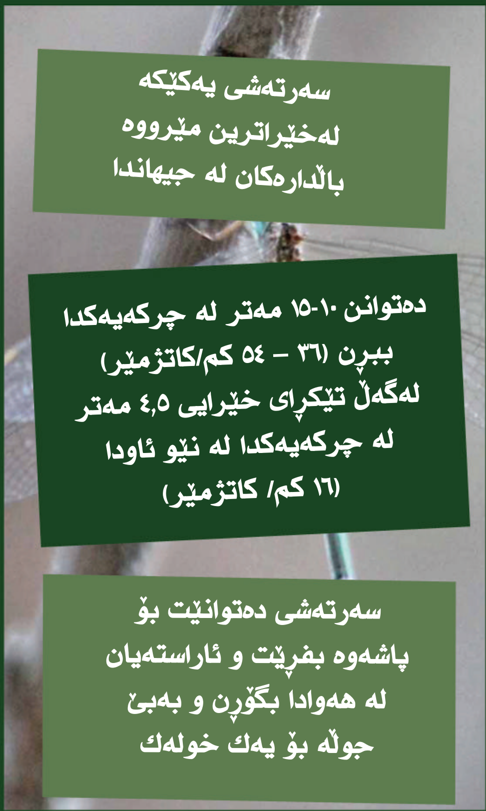

سەرتەشی یەکێکە لەخێراترین مێرووە باڵدارەکان لە جیهاندا

دەتوانن ١٠-١٥ مەتر لە چرکەیەکدا بڕن (٣٦ – ٥٤ کم/کاتژمێر) لەگەڵ تێکڕای خێرایی ٤,٥ مەتر لە چرکەیەکدا لە نێو ئاودا (١٦ کم/ کاتژمێر)

سەرتەشی دەتوانێت بۆ پاشەوە بفڕێت و ئاراستەیان لە هەوادا بگۆڕن و بەبێ جوڵە بۆ یەك خولەك

بۆچی گرنگن؟

چونکە زۆربەی ژیانیان لە دەوری ئاوەکان بەسەر دەبەن و بوون و نەبوونی سەرتەشیەکان هێمایەکی باشە بۆ زانینی کوالیتی ئاوەکان. لەبەر ئەوەش بە زیندەرەوەری دیاریکەر ناو دەبرێن بەشێکی گرنگی زینجیرەی خۆراکن.

مێشوولەکان و مێرووە زیانبەخشەکانی دیکە دەخۆن, بەڵام لە هەمان کاتدا سەرچاوەیەکی خۆراکی باشن بۆ باڵندە و گیانداارنی دیکە

چۆن جیاوازی بکەین لەنێوان سەرتەشی و زەنجەرە؟

سەرتەشی

بەشێوەیەکی گشتی گەورەترن و باڵیان دەکەنەوە کاتێك پشوو دەدەن

زەنجەرە

بە شێوەیەکی گشتی بچوکترن و باڵیان دەچەمێننەوە بۆ سەر پشتیان کاتێك پشوو دەدەن

پەپولەکان

پەپولەکان مێرووی باڵداری ڕەنگاوڕەنگن خاوەنی دوو باڵی گەورەن.

بڕوا وایە نزیکەی ١٨٠٠٠ بۆ ٢١٠٠٠ جۆری جیاوازی پەپولە هەبێت لە جیهاندا, لە سەرتاسەری جیهاندا هەن جگە لە ئەنتراکتیکا, و لە زۆر ژینگەی جیاوازدا دەژین (وەك: کێڵگە و شاخ و دارستانەکان).

لە گروپەکانی زیندەوەرزانیدا سەر بە گرووپی "لیپیدۆپتێرا"ن کە لە وشەیەکی یۆنانیە و بە مانای نەخش و باڵ دێت. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە باڵەکانیان بە هەزارەها خانەی نەخش پێکهاتووە و هەر نەخشێك ڕەنگێکی هەیە بەڵام پێکەوە کۆمەڵێك هێڵکاری دروست دەکەن کە هەر جۆرێك جیادەکاتەوە.

چۆن خۆیان لەوە دەپارێزن ببنە ژەمە خۆراکی زیندەوەرانی دیکە

پەپولەکان کۆمەڵێك ڕێگای زۆریان هەیە بۆ خۆپاراستن لە دوژمنەکانیان.

کامۆفلاگ: لەم ڕێگەیەدا پەپولەکان باڵەکانیان دەچەمێننەوە هەتا لەگەڵ چواردەورەکانیاندا دیارنەمێنن.

هەندێکیان **ژەهراوین** و لە ڕێگەی نەخشی سەر باڵەکانیانەوە ڕێگە لە دوژمنەکانیان دەگرن لێیان نزیك ببنەوە.

هەندێك پەپولە ژەهراوی نین بەڵام وای پیشاندەدەن ژەهراوین هەتاکو نبنە خۆراك

بۆچی گرنگن؟

پەپولەکان زۆر هەستیارن بۆ گۆڕانکاریەکانی ژینگە, بوون و نەبوونی جۆرە جیاوازەکانیان گرنگە بۆ دیاریکردنی ژنگەیەکی تەندروست و گۆڕانکاریە ژینگەییەکان.

بەشێکی گرنگی زنجیرەی خۆراکن, سەرچاوەی خۆراکی زۆرێك لە گیاندارانن

جیهانی جیاوازی پەپولەکان

پەپولەکان لە ڕێگەی پێیەکانیانەوە تام دەکەن – کاتێك لەسەر گوڵێك دەنیشن, هەستەوەرەکان لە پێیاندا دیاری دەکەن ئەو گوڵە بمژن یان نا

پەپولەکان دەمیان نیە: لە بری ئەوە خواردن دەمژن, لە ڕێگەی ئەندامێکی شێوە قەسەب پێی دەوترێت "پرۆبۆسکیس"

ئێمە چی لەبارەی سەرتەشیەکان و پەپولەکانی عێراقەوە دەزانین؟

ئێمە زۆر کەم دەزانین لە بارەی ئەو گروپەی مێروووەکان لە عێراقدا.

نزیکەی ٤٧ جۆری جیاواز لە سەرتەشی هەیە لە عێراقدا , کەس توێژینەوەی لەسەر پەپولەکان نەکردووە بەڵام پێدەچێت نزیکەی ٢٠٠ جۆر هەبێت.

کارە مەیدانیەکانی ئەم دواییانەی کوردستان بووە هۆی دۆزینەوەی ٤ جۆری نوێی سەرتەشی کە پێشتر لە عێراقدا نەبینرابوون.

بە دڵنیاییەوە زۆر جۆری دیکەش هەن کە نەدۆزراونەتەوە هێشتا لە عێراقدا, یان ڕەنگە لە هەموو زانستدا

بەشداربە لە هەڵمەتی گەورەی دۆزینەوەی پەپولەکانو سەرتەشیەکان

ئێمە هەوڵ دەدەین زیاتر بزانین لە بارەی سەرتەشی و پەپولەکانی عێراقەوە. ئەوەش یارمەتیمان دەدات بوانین ئەو جۆرانەی لە عێراق دەژین چین, هەروەك یارمەتیمان دەدات لە پاراستنی ئەو جۆرە دەگمەنانە و پێدانی زانیاری لەسەر جۆر و ڕەوشی ژینگەی عێراق.

بۆ ئەو مەبەستەش ئێمە داوا لە تۆ ئەکەین ببیت بەزاناو بەشداری دۆزینەوەکان بکەیت.

دەتوانین چی بکەین؟

وێنەی سەرتەشی و پەپولەکان (یان کرمەکان) بگرە کە بینیتن

تیبینی بنوسە لە کوێ و کەی بینیوتن, بە تایبەت ئەگەر پێمان بڵێیت لە کوێ.

پاشان وێنەکە و زانیاریەکان بنێرە بۆمان, یان بۆ فەیسبووکی ڕێکخراوی سروشتی عێراق یان بۆ وێبسایتی: thebighunt@natureiraq.org

ئێمە ئەوەی دیوتە دەیناسێنین و دەیخەینە نێو نەخشەی دۆزینەوەکانمان.

چۆن فۆتۆیەکی باش دەگریت؟

بە هێواشی بۆی بگەڕێ و هەوڵ بدە تا دەتوانیت نزیك ببیتەوە

دەتوانین لەڕێگەی نیشانەکانی سەر باڵەکانیان و لەشیانەوە بیانناسینەوە